

Šolskega svetnika Ivana Koprivnika narodna zavest in njegovi gojenci.

Spominu svojega vzgojitelja — M. W.

Blagopokojni Koprivnik ni bil le vreden učitelj, temveč tudi odločen Slovenec. Njegovim gojencem bodi v zgled njegov značaj, zgledovati pa bi se smeli ob vrlih tega vzornega moža tudi marsikateri srednješolski profesor.

Šolski svetnik Ivan Koprivnik je bil svojim gojencem pravi prijatelj, in radovoljno je poslušalo njegovo dobro srce vse naše težnje tudi takrat, kadar smo mu tožili o narodni nestrpljivosti, zapostavljanju in celo o žaljenju slovenske narodnosti in Slovanstva sploh na mariborskem učiteljsku. Čut pravice in svobode materinega jezika je ob takih prilikah prevzel njegovo dušo in s pomočjo njegove avtoritete smo se njegovi gojenci uspešno pritoževali proti rolničnemu sovražniku Slovencev. Nekoč celo tako uspešno, da se je moral profesor N. vpričo letnika opravičiti za žaljivo rabljene besede in stvarno popraviti v letniku svoje predavanje o narodnostnem stanju Slovkov na Ogrskem.

Blagopokojnik je imel globokočutno narodno zavest in nikoli se ni sramoval ali pa se bal zavzeti za pravično narodno stvar na mariborskem c. kr. učiteljsku. Njegovi gojenci so se smeli k sicer jako strogemu profesorju zateči ob vsaki priliki, on se ni bal zastopati težnj slovenskih dijakov.

Naklonjena je bila usoda slovenskemu štajerskemu učiteljstvu, da je poslala na c. kr. učiteljske v Mariboru tako vrlega, odločnega in značajnega Slovenca Ivana Koprivnika. Dragi štajerski tovariši! Bodi si svest, kdo je bil tvoj učitelj, kdo ti je netil čut domoljubja in ponos, da si Slovenec. Ako kreneš za njim v narodnostnem oziru, počastiš najlepše njegov spomin, najlepši venec položiš v svoji skromnosti na njegov sveži grob!

Spričo vseh težav, ki jih ima profesor na takem zavodu, kakor je naše moško učiteljske v Mariboru, je dosegel Ivan Koprivnik vkljub vsemu lepo odlikovanje: postal je šolski svetnik.

Ob njegovem umirovljenju nas je veselilo njegovo odlikovanje, ob njegovi gomili pa se krči naše srce in mučne misli nas obhajajo, ker izgublamo naše najboljšje može.

Bodi mu slaven spomin!

Pogled nazaj in naprej.

Živimo v burnih časih. Smelo trdimo, da ostane leto 1913. v zgodovini našega naroda in Jugoslovanov sploh kot blesteča zvezda na nebu. Hudo je danes v socialnem življenju. Denarja ni; denarna kriza mori in tlači človeško družbo; draginja je neznošna; političsko obnebnje je mračno — huda nevihta preti — svetovna vojna grozi; narodi — zlasti avstrijski — so napojeni z medsebojnim sovraštvom; političska morala je pod ničlo. Resni so časi, resno in preudarno mora biti tudi naše delo. Učiteljstvo ima važen poklic v človeški družbi: odgojevati naš narod in ga voditi v srečnejšo in boljšo bodočnost. Imeti moramo vedno pred očmi celoto našega naroda, njegovo srečo in blaginjo, ljubezen za domovino in domačo grudo, ljubezen za narodov jezik — in iskreno ljubezen za vse njegove svetinje — za svobodo zlato!

Danes so oči vsega sveta obrnjene na Balkan. Tu se gode neverjetne reči. Naši bratje po krvi so premagali krutega zatiralca — Turka. Mogočen in ošaben je bil Turek, niti na misel mu ni prišlo pred začetkom vojne, da bo tako hitro ponižan — premagan — uničen. Kruto je sedaj maščevana vsa prelita kri, maščevane so krivice, in zadoščenje uživa sedaj zatirani naš krvni brat. To je vesel pojav v sedanjih žalostnih dneh. Čudno se nam dozdeva vse to, a če pogledamo stvari do dna, vidimo, da so to posledice naravnega razvika. Kje so dobili neki naši krvni bratje toliko moči za izvršitev tega velikanskega podjetja, ki mu zgodovina nima para? Oni so dobili moč v trpljenju in krivicah. Pred 523. leti je pridrl Turek iz Azije v Evropo. Osvojil si je polagoma Balkan ter je hodil plenit, morit in požigat nad 200 let tudi v naše kraje. Zgodovina nam pripoveduje koliko gorja so pretrpeli naši očetje, naša Avstrija in naši krvni bratje od krvoločnih Turkov. Danes je maščevano vse trpljenje in gorje! V trpljenju in krivicah so dobili moč naši krvni bratje. Trpljenje in krivice so jih združile, da so bili enega duha in ene misli za osveto. Kdor je bil z njimi, je bil njihov brat, kdor je bil zo-

per nje, pa izdajica. Gorje izdajici! Bežati je moral, drugače je bila smrt gotova. »Poturica je hušji od Turka!« je na Balkanu znan pregovor. Kdor je bil prijatelj Turkov je bil Poturica in izdajica. Zaradi neznosnih krivic in trpljenja je bilo Poturic in izdajalcev čimdalje manj, zato so se pred nosom Turkov pripravljali na osveto — na boj, da ni ta niti slutil o moči Raje. Trpljenje in krivice so združili štiri mala kraljestva v velikansko, nepremagljivo moč, ki je zadala Turku smrten udarec.

Ali je bilo pri nas kaj bolje, kakor je bilo nekdaj pod Turkom? Tudi mi čutimo gorje, trpljenje in neznosne krivice kot naši krvni bratje na Balkanu. Imamo svojo domovino, a nismo gospodarji sami, tuje nam reže namesto pravice — krivico. Noče dati našemu narodu šol za izobrazbo; noče enakopravnosti poznati v narodnih zadevah. Naš jezik zasramujejo, našo narodnost ponižujejo. Turek se ni brigal za šole, jezik in narodnost naših krvnih bratov na Balkanu, v tem oziru je vladala pod njim popolna svoboda. V tem oziru je torej pri nas slabši kakor pod Turkom.

Turek je sovražil kristjana kot psa in ga je tudi imenoval psa! Tujec je zasejal pri nas v verskih zadevah ljuliko razdora, da se zaradi vere gledamo kot pes in mačka. Vsi smo sinovi enega naroda in smo skoraj brez izjeme ene vere — katoliški smo po imenu, a ne po delih! Kdor bere naše političsko časopisje, bi se moral razjokati zaradi nesloge krvnih bratov. Dlako iščejo v jajcu, liberalce zabrusi klerikalcu brezverstvo v obraz in nasprotno. »Kjer se prepirata dva, tretji dobiček ima,« pravi naš pregovor. Tujec ima dobiček in se porogljivo smeje v pest, ker mu ljulika rodi toliko obilega sadu. Veliko mreno ima na očeh, kdor ne vidi tega. Ravno zaradi vere vlada pri nas tako sovraštvu in nesloga, da je vrag lahko vesel. Klerikalec sovraži liberalca, čeprav mu vera veli ljubiti svojega bližnjega; nasprotno vidi liberalce klerikalca kot hinavca, ki zlorablja vero v svoje sebične namene. Premalo trpljenja in krivic uživamo, zato smo še razdvojeni!

Najhušji boj bijejo proti učiteljstvu naprednega mišljenja. Ono je zasramovano od nasprotnikov zlasti glede vere. Prebacivajo mu, da je brezversko, svobodomiselnost, ki pohujšuje mladino, narod in dela združuje, prepire in še mnogo drugega. Ali je pa to res? Ne, to je samo obrekovanje! Na tisoče ovadb je bilo pri šolskih oblastih proti učiteljstvu, a skoraj brez izjeme so bile zavrnjene kot laž. Zanimivi so bili slučaj, kako so nasprotniki učiteljstva kovali ovadbe, iskali zločinov, podpirali otroke, krivo pričevali, denuncirali in bili do skrajnosti škodoželjni — vse na verski podlagi. Kdor je bil kaj malega kriv, je bil izgubljen. Nastavili so mu nož na vrat: »Drži z nami ali si ob službo!« Premeniti je moral svoje prepričanje, postati je moral hinavec — Poturica, izdajalec svojega stanu! — Ti se zovemo sedaj katoliški učitelji! Hvala Bogu, s tem so se očistile naše vrste! Trpljenje in krivica dajeta moč! Preganjanje in storjene krivice so nas ožje združile v veliko, nepremagljivo silo, v avstrijsko učiteljsko slovensko organizacijo, ki šteje sedaj nad 28.000 članov. To je delavna veleila ki smo nanjo ponosni, ki ji zaupamo ter z njo stojimo in pademo. Pomilujemo novodobne katol. učitelje, ki so iz strahu pobegnili iz naše organizacije; one pa, ki so iz kruhoborstva in hinavstva premenili svojo barvo — preziramo kot Poturice, ker so izdajice svojega stanu, ki jim je vera le sredstvo in strankarstvo hinavska krinka. Sedaj triumfira, ker uživajo protekcijo in Judežove groše draginskih doklad. Mi se pa tolažimo s tem, da je bil tudi Kristus prodan za 30 srebrnikov, je bil križan, je trpel do smrti, a so vkljub vsemu temu ostali njegovi nauki. Nas veže zavednost, da trpljenje in krivice dajajo moč, ki prejalislej vržejo ob tla tirane in stro okove krivic v prah!

Naši krvni bratje na Balkanu so pravoslavne vere, so torej kristjani. Iz svoje vere in iz ljubezni do svoje zemlje so črpali moč od rodu do rodu — do sedanje zmage. Pri vsakem narodu je narodnost svetinja, ki jo je treba smatrati ko nedotakljivo last narodne individualnosti. Geslo naših krvnih bratov je: »Za krst častni in svobodo zlato!« Naša dolžnost je odgojevati naš narod v zmislu Slovanstva in po zahtevah § 1. državnega šolskega zakona, kakor smo to uradno in programatično izrekli na Zavezini skupščini v Novem mestu. Prisegi, dani šolskim zakonom, ostanemo zvesti do zadnjega diha. S takim delom in tako vzgojo izbijamo svojem smrtnemu nasprotniku

orožje iz rok. On ima vero le za vado in krinko razdora. S tem ponižamo Poturice, ki bahaško nosijo katoliško ime za svoj trehuh in korito. Napadali so nas po časopisih, sramotili nas, škodovali nam na časti in poštenju, jemali ugled, tožili in nas prezirali, a mi smo ostali trdni kot skala, zlomili so vse svoje orožje ob naši neupogljivi značajnosti! Njih je sram, ne upajo nam pogledati v oči, ker smo ponosni na moralno zmago, smo ponosni na svoje uspešno delo in na svoj značaj. Sram jih je, še rujejo in bodo rovali proti nam, a mi se jih ne bojimo, ker se zavedamo, da je naše delo za narod pravo, plemenito in dobro, se zavedamo, da smo v trpljenju in krivicah potali močni, in smo gotovi, da krivice stare osveta, da je zmaga naša, a ne podlih duš!

V novejšem času so se izmislili nov napad v koledarju »Družbe sv. Mohorja«. To je delo podlih duš! Namen je prozoren: jemati nam ugled v očeh ljudstva, razglasiti nas za brezverce, pohujšljivce, veri in narodu nevarne. Vsega tega smo že vajeni. Pri tej priliki naj povemo, da je neki cerkovnik pisatelj tu te razprave izjavil o knjigah »Družbe sv. Mohorja« zadnjih let sledeče: »V prejšnjih letih smo komaj čakali na knjige sv. Mohorja, sedaj pa niso nič več take, slabe so, da jih ne maram niti brati.« In taka je splošna sodba. Strankarstvo se ubija samo. Za nas je ta družba odslej mrtva in brez pomena. Ako bi katero društvo pisalo o duhovščini kaj podobnega, bi duhovščina kot en mož napovedalo društvu bojkot. Tako storimo tudi mi! Vera in klerikalna zagrizenost se ločita kot noč in dan!

Sijajna zmaga naših krvnih bratov je zmešala glave našim narodnim nasprotnikom. Vpijejo na vse grlo, da smo mi Jugoslovani postali dinastiji, prestolu in državi nevarni; predbacivajo nam irendentizem in panslavizem zaradi tega, ker se veselimo s svojimi krvnimi brati na Balkanu sijajnih zmag, se veselimo, ker je turška Raja postala svobodna. Ako so se smeli veseliti Nemci zmag 1870. l. nad Francozi, menimo, da imamo isto pravico se mi veseliti zmag naših krvnih bratov. S tem pa še ni rečeno, da smo mi odpadniki dinastiji, prestolu in državi nevarni. Nasprotno, mi se zavedamo sedaj naših krivic, trpljenja, preganjanja in želimo biti v naši državi z drugimi narodi enakopravni. Ker mi natančno plačujemo davke v krvi in denarju, zahtevamo svojih pravic, ki nam pripadajo. Naši pradedi so nam zapustili domovino, za katero so prelivali kri in so trpeli neizrečene muke v turški in tlačanski dobi.

Mi smo njih potomci, zlomili smo okove tlačanstva, smo srečno prebili dobo narodne nezavednosti, smo stopili na lastne noge kot kulturni narod, in kot taki zahtevamo svojih pravic. Dovolj je trpljenja in krivic! Dovolj je tudi prostora za nas vse v Avstriji, mi ne želimo priti pod tvoj vladlo. Mi se veselimo zmag naših krvnih bratov, a želimo biti tudi mi svobodni kot oni v naši državi pod žezlom in vladlo Habsburškega rodu. Mi ne vpijemo »Heil Hohenzollern! Deutschland über alles!« Ne pojemo »Die Wacht am Rhein«. Tako vpijejo in pojejo isti, ki nam predbacivajo irendentizem in nelojalnost. Mi hočemo biti in ostati dobri Avstrijci, a zahtevamo enakopravnost in svojih pravic, ker se zavedamo svojih moči in ker nas družijo narodna zavednost. Na našo državo nas veže zgodovina, ljubezen do vladarja, naša domovina, pa tudi prestalo trpljenje. Krivic pa, ki smo jih doslej uživali, nočemo uživati več!

Nekaj zelo čudnega je opaziti sedaj tudi na naših političskih nasprotnikih. Vajeni smo sicer pri klerikalcih na menjavo barv, a preobrat v sedanjem času nas je v resnici presenetil. Ljudje, ki so še pred kratkim razvpili vsakega naprednjaka za državi nevarnega, ako je govoril samo o Srbih, so postali čez noč Srbofilci. Pišejo ognjevitve članke o Srbih in Jugoslovanih sploh, napadajo in pobijajo napačno vladno politiko, in tisti, ki so imeli narodnost za paganstvo, so sedaj skrajno narodni. Sedaj so popolnoma naših nazorov oni ljudje, ki so nas preganjali, črnili, obrekovali. Ta velikanski preobrat! Ako jim dovolj glasno zatrobimo v ušesa, da so se prej motili, da so bili krivični — morda bodo kaj slišali? Morda nas bo skupno trpljenje in neznosna teža krivic zedinila kakor naše krvne brate na Balkanu? Da bi se to le čimprej zgodilo! Resni so časi, resno naj bi bilo tudi naše skupno delo!

Ali ste že pridobili našemu listu novega naročnika?

Trst sprejet za sedež laške univerze!

V pododseku za laško fakulteto je profesor dr. Waldner stavil predlog, da se Dunaj kot sedež laške fakultete v zakonitem predlogu črta in je dejal, da se tudi njemu zdi zdaj Trst najbolj primeren.

Poslanec Masaryk, ki se je bil iz Belgrad vrnil, je izjavil, da v laški univerzi v Trstu ne vidi nobene nevarnosti za Jugoslovane, marveč meni, da bo ta fakulteta le pripomogla k zblizanju obeh narodov.

Pittoni je izjavil, da je jako vzradoščen, da vlada zdaj splošno razpoloženje za Trst in upa, da se bo tudi vlada temu prilagodila.

Pri glasovanju se je nato soglasno sprejel kot sedež univerze Trst.

Dr. Korošec, ki je v zadnji seji odsek zapustil, ker se vlada in druge stranke na jugoslovanske zahteve niso hotele ozirati, ni bil navzoč.

V laških krogih se z velikim poudarkom kolportira nek članek »Corriere della Sera«, v katerem je rečeno, da je želeli, da avstrijska vlada, upoštevajoč pomen trozveze, ustreže laškimi nacionalnim željam v monarhiji.

Iz naše organizacije.

h r a n j s k o .

Deželno »Slovensko učiteljsko društvo« v Ljubljani ima svoj redni občni zbor dne 28. t. m. ob 10. uri dopoldne v »Narodnem domu«, pritličje na desno. Poleg običajnih točk bo na dnevnem redu tudi razgovor: O naših okrajnih konferencah, poroč. L. Jelenc. — K prav mnogobrojni udeležbi najvljudneje vabi odbor.

Društvo za gradbo učiteljskega konvika v Ljubljani bo imelo svoj letni občni zbor dne 28. t. m. ob 9. uri dopoldne v »Narodnem domu«, pritličje na desno, z običajnim dnevnim redom. — K obilni udeležbi najvljudneje vabi odbor.

Štajersko.

Ptujsko učiteljsko društvo je sklenilo pri svojem zborovanju dne 5. decembra odposlati enega člana učiteljskega društva o priliki sklepanja o gmotnem učiteljskem vprašanju v deželni zbor štajerski, kakor je storilo dalmatinsko učiteljstvo. Volil se je tovariš predsednik Ivan Klemenčič. **Učiteljsko društvo se obrača na Zvezo in tovariška društva, da storijo enake korake.** Društvo se je obrnilo tudi na Zavezo, da ta zahteva zadoščenja od družbinega odbora sv. Mohorja zaradi povesti »Preslepjeni in otiči« v družbinem koledarju 1913.

Učiteljsko društvo za celjski okraj ima v ponedeljek dne 6. januarja, ob 11. uri dopoldne v okoliški šoli celjski svoj občni zbor z nastopnim dnevnim redom: 1. Zapisnik. 2. Tekoče društvene zadeve in vprašalna skrinjica. 3. Poročila funkcionarjev, določitev članarine in listov, ki se naroče. 4. Volitev odbora za leto 1913. 5. Opombe k sestavljanju letnega računa krajnega šolskega zaklada; poroč. Fr. Brinar. 6. Slučajnosti. Občni zbor je važen, to upoštevajte! Tisti, ki se že dlje časa niste dali nič videti, pridite vsaj sedaj Fr. Brinar, t. č. predsednik.

Učiteljsko društvo za ptujski okraj je zborovalo 5. t. m. Navzočih je bilo 16 tovarišev in 10 tovarišic. Kredsednik pozdravi navzoče, posebno pa še goste: gđc. Visenjakovo, gđc. A. Lebarjevo, gđc. Drobničev in tov. S. Kerblerja ter jih vabi v delokrog organizacije. K društvu pristopijo tov. A. Lebar, Drobnič, S. Kerbler. Predsednik čestita novoimenovanemu nadučitelju tov. I. Gorupu na Polenškaku. — Nato se prečita dopis Zveze glede pripevka učiteljskega društva. Zapisnik zadnjega zborovanja se odobri. Tov. V. Kajnih nam je podal obširno in vestno poročilo o zborovanju Zaveze. K točki »Iz vseh kotov našega okraja« je govoril predsednik tov. Klemenčič ter nas v splošnem seznanil z delovanjem učiteljstva ptujkega okraja. Tov. Klemenčič je govoril nato o našem žalostnem gmotnem stanju. Omenil je sankcijo zakona učiteljskih plač v Dalmaciji in na Koroškem ter podal pregled plač državnih uradnikov v Avstriji. Primerjal je tudi plače dalmatinskega učiteljstva s plačami na Štajerskem po vladnem osnutku »Lehrerbunda«. K temu poročilu se je sprejela resolucija: O priliki zasedanja deželnega zbora pošlje učiteljsko društvo za ptujski okraj svojega zastopnika v Gradec, da prisostvuje pri sklepanju o regulaciji učiteljskih plač. Voli se soglasno tovariš Klemenčič. — (Isto naj bi sklenila vsa učiteljska društva.) Sprejela se je nadalje soglasno tudi sledeča resolucija: Učiteljsko društvo naj se obrne na vodstvo »Zaveze«, da zahteva zadoščenje